

Doğurganlığın Getirdiği Sorunlar

Dr. Dora Küçükyağın

Sınırlı olanakları olan fakat kendilerini ve çocuklarını insanca ölçüler içinde beslemek, eğitmek ve sağlıklı tutmak için ailelerin istemli olarak çocuk sayısını kısıtlamalarına nüfus planlaması denir.

Nüfus planlaması, uygulayacak kişilerin doğum kontrolunun anlamını iyi bilmesi, kullanılacak teknikleri iyi anlaması ve ailelerin iyi eğitilmeleri ile mümkündür.

Söz konusu olan sorun, ailelerin yetiştirebilecekleri sayıda çocuk sahibi olmaları ve bu sorunun devlet eliyle akılcı ve sorumlu bir şekilde çözümlenmesidir.

İşte, bu çalışmanın amacı, bu konudaki verileri saptamak ve aile yetiştirme yaşlarında olan kadın ve erkeklerle bir soruşturma yaparak bu konudaki uygulamaları ve halkın gerçek istek ve eğilimlerini ortaya çıkarmaktadır. Bu konuda dünyada ve ülkemizde değişik görüşler ve uygulamalar olduğundan, bu ön çalışmada önce doğum kontrolünün tarihsel gelişimi ve onu etkileyen nedenler ele alınacak, günümüzde de gelişmiş kapitalist ülkelerde, sosyalist ülkelerde ve Türkiye'deki uygulamalar incelenecektir.

Geçmişe baktığımızda sosyal ve ekonomik faktörlerin gelenek, görenek, dinin etkisi ile nüfus planlaması ve doğum kontrolü konularının asırlardan beri tartışma konusu olduğu yandaş ve karşı birçok görüşlerin varlığı saptanmaktadır. Milattan önceki yüzyıllarda bile çocuk sayısını kısıtlama ve doğum kontrolü ile ilgili bilgilerin var olduğu görülmektedir. Hattâ bazı din kitaplarında çocuk sahibi olabilmenin kadınların âdet durumları ile ilişkisi yazılıdır. O yüzyıllarda feodal yapı ve ekonomik koşullar daha fazla çocuğu ve nüfusu gerektirmekte idi. Bu nedenle o yüzyıllardaki belgelerde çok çocuk sahibi olmanın sevindirici bir olay olduğu görülür. Gene tarih boyunca nüfus niceliğinin askerî güçle paralel tutulduğu, güçlü olmanın kas kuvvetine dayandığı, sayıca fazla olanların daha etkin oldukları inancı da görülmektedir. Mülkiyet, koşulları ne olursa olsun her zaman kadınların doğurganlığından yana olmuştur.

Son birkaç yüzyılda sosyo-ekonomik faktörlerin değişmesi ile nüfus planlaması ve doğum kontrolü tekrar gündeme gelmiş, yasal ve tıbbî herhangi bir yenilik yapılmaksızın sorumluluğun tümü toplumda zaten ezilmekte olan kadının sırtına yüklendiği görülmüştür. Kadın hem 5-6 çocuğa bakmak, hem ev işlerini görmek, hem de tarlada

ve fabrikada ucuz emekçi olarak çalışmak zorunda bırakılırken, oluşan yeni bir hamilelikten de kurtulmak sorunu ile karşı karşıya kalmakta idi. Kadının tarih boyunca bu istenmiyen gebeliklerden kurtulmak için öldüğü veya sakat kaldığı görülür. Ayrıca bu sağlıksız yapılan düşükler ve yanlış uygulanan koruyucu yöntemlerden kadın yıpranmakta ve toplum sağlığı yetersiz, mutsuz, yaratıcılığı olmayan insanlarla dolmaktadır.

İşte bu nedenle nüfus patlaması konusu bir yandan bütün toplumu etkilerken, diğer yandan da toplumun horlanan kesimi olan kadınları ve çok çocuklu ailelerdeki çocukları birer birer olumsuz etkisi altına almaktadır.

17. ve 18. yüzyıldaki yazarlar ve özellikle Montesquieu ve Mirabeau, nüfus artışını kudret unsuru olarak görüyorlar ve nüfus artışının gerekliliğini savunuyorlardı. Bu tip görüşler o yıllarda geçerli iken dünya nüfusu da giderek artıyordu. 1798 yılında bir İngiliz din adamı olan Malthus, «Nüfus Prensipleri Üzerine İlk Deneme» adlı yazısı ile bu konuya eğilmiştir. Malthus'un teorisine göre insan nüfusu gıda maddelerine oranla çok daha fazla artıyordu. Gene Malthus'e göre dünya nüfusu geometrik olarak artarken üretimin aritmetik olarak artması, nüfus artışının aynı tempoda gitmesi bir yüzyıl içinde beslenme yetersizliği ve kıtlıklara neden olacaktı. O yıllarda İngiltere ve diğer Avrupa ülkelerinde endüstri devriminin oluşması ile yeni kentleşme dönemine geçiliyor ve aile çekirdek aile tipine dönüşüyordu. Bu nedenlerle de ekonomik düzeye bağlı olarak ailelerdeki çocuk sayısı da toprağa bağlı ailelere oranla daha da az oluyordu.

YIYECEK ÜRETİMİ VE NÜFUS ARTIŞI İLİŞKİLERİ

Bu konuya bilimsel olarak eğilen araştırmacılar ise nüfus - üretim arasındaki ilişkiyi değişik bir açıdan ele alıyorlar, yiyecek tüketimi ve diğer üretim dalları arasında dünya doğal kaynaklarının tüketimini araştırıyorlardı. Sovyet bilimcisi K. M. Malin «Dünyanın Gıda Kaynakları» adlı kitabında, dünyanın 50 milyardan fazla nüfusu besleyebileceğini savunmaktadır. Bunun için de sermaye yatırımlarının dünya yüzeyinde henüz ekilmeğe başlanmamış alanlarda yapılması gerektiğini de bilimsel olarak açıklamaktadır. Gene aynı yazar, eğer bugünkü ileri tarım teknikleri bütün dünyayı kapsayacak şekilde uygulanırsa ekilebilir topraklarda tarımsal verimliliğin 4-5 kez artacağını anlatmaktadır. Malin, ayrıca, dünya topraklarının bugünkü ve gelecekteki olası kullanımını incelemiş ve eğer sermaye harcamaları ve yeni tarım teknikleri geliştirilirse dünya topraklarının verimliliğinin 6-7 misli artacağını bilimsel olarak kanıtlamıştır. Ayrıca Alman ekonomisti Fritz Baade de dünya gıdalanma kapasitesinin 65 milyar nüfusu bile kolaylıkla bes-

leyebileceğini hesaplamıştır. Böylece ekili alanların verimliliğinin artması ile gıda üretiminin 65-130 milyar kişiye yeteceğini göstermiştir.

Oysa, değişik ekonomik sistemde gelişen batı düşünürleri, ve neomalthuscüler yukarıda sayılan gerçekleri göz önünde tutmaksızın, nüfus planlamasını savunmaktadırlar. Onlara göre geri kalmış ülkelerin büyük sorunu olan nüfus patlaması, ancak doğum kontrolü ile sınırlanabilir. Onlar ekonomik koşulların değiştirilmesi, köklü sosyal ve kültürel değişimlerin getireceği çocuk sayısında azalma ve nüfus anlayışını göz önünde bulundurmamaktadırlar.

2 — NÜFUS ARTIŞININ EKONOMİK YÖNÜ

Nüfusun yarattığı sorun batılı yazarların göstermek istedikleri gibi bir beslenme sorunu değil, bir kalkınma sorunudur. Çünkü yukarıda da anlatıldığı gibi, dünya büyük nüfusları da besleyebilecek güçtedir. Hızlı nüfus artışına yöneltilebilecek temel suçlama tüketimi artırmak ya da kalkınma için kullanılacak kaynakları kısıtlamaktır. Eğer nüfus artış hızı yavaşlatılabilirse, ekonomik gelişme sürecini hızlandırmak mümkün olacaktır.

Nüfus artışı belirli bir yerde millî gelir artışını önlemektedir. Örnek olarak millî gelir 30 milyar lira ve nüfus 15 milyon ise, insan başına 30 milyar lira/15 milyon = 2000 TL. düşer oysa millî gelir 30 milyar lira ve nüfus 30 milyon ise insan başına 30 milyar/30 milyon = 1000 TL. düşer.

Anlaşıldığı gibi millî gelir ile nüfus artışı arasında ters bir orantı vardır. Nüfus arttıkça insan başına düşen millî gelir azalır. Geri bırakılmış ülkelere baktığımızda nüfus artışının millî gelir artışını aştığını görüyoruz. Sonuç olarak, çok çocuklu ailelerin çoğunlukta olduğu bir toplumda, bu çocukların bir çoğunun beslenme bozukluklarından ve sağlık hizmetlerinin yetersizliğinden dolayı çok erken yaşlarda ölecekleri, sağ kalanların bir çoğunun ise eğitim, öğrenimlerinin kısıtlı kalacağı, dünya nimetlerinden yararlanmaktan uzak birer insan halinde yaşayacakları, çok doğum yapan kadınların bünyeleri açısından zayıf kalacakları gibi, üretici ve topluma yararlı, yaratıcı ve etkin birer yurttaş olamayacakları ve yeteneklerinden hiçbirini kullanamadan genç yaşlarda bu dünyadan göçüp gidecekleri anlaşılmaktadır.

DÜNYADA DURUM VE UYGULAMALAR

Değişik ülkelerin nüfus kontrolü uygulamaları incelendiğinde, ülkenin ekonomik yapısına göre değişik görünümmler saptanır. ABD ekonomik açıdan gelişmiş bir ülkedir. Bu yüzden ABD vatandaşı zorunlu doğum kontrollerine yollanmamaktadır. ABD'de özellikle üst sosyo-

ekonomik tabakalarda 5-6 çocuk sahibi aileler görmek olağandır. Bu yüzden de ABD'nin nüfus artışı oranı dünyada en hızlı olanlardan biri, % 2,2'dir. ABD düşünürleri neslin artmasında herhangi bir sakınca görmemektedir ama ABD'ye göçmüş Puerto Rico'lular, siyahlar ve diğer Güney Amerika vatandaşlarına gelince sorun çok değişmektedir. O zaman Puerto Rico'lu, Güney Amerika'lı ve siyah kadınların doğurganlığı ABD yönetimini ve ekonomik yapısını sarsmakta ve bu ırkların Kuzey Amerika'da nicel artmalarını engellemek için değişik doğum kontrolü yöntemleri uygulanmaktadır. ABD'ye göçmen olarak gelmiş ve sosyo-ekonomik düzeyleri ileri derecede düşük olan bu ucuz emek grupları önce kitlesel olarak zekâ kontrollerinden geçirilmekte ve zaten kendi ülkelerinde eğitilmemiş ve ABD'de de çalıştıkları için dili öğrenmekten bile yoksun kalan bu insanlara geri zekâlı damgası vurulmaktadır. Geri zekâlı olduklarına kanaat getirdikten sonra da Güney Amerika'lı, Puerto Rico'lu ve siyah kadınlar birinci doğumları sırasında veya doktora başka bir nedenle başvurduklarında haberleri olmadan kısırlaştırılmakta ve doğurganlıkları kendi istemleri dışında ellerinden alınmaktadır. Bu tip uygulamalar bundan önce faşist Nazi Almanya'sında da görülmüş ve Alman olmayan ırkların kadınları istemleri dışında kısırlaştırılmıştır.

Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelere gelince, sorun oralar da daha insanca bir şekilde ele alınmakta ve kadınlarla erkeklerin eğitim, çalışma koşulları, yetenekleri göz önüne alınarak kendi kararlarında özgür bırakılmaktadırlar. Eğer bir aile çok çocuk sahibi olmayı planlıyorsa, devlet bütün olanakları ile bu ailelere yardımcı olmakta, ev, çalışma koşulları, kreşler, bakıcılar vermekte ve işlerinden bir müddet izinli sayılarak çocukların ve ana-babaların en iyi şekilde yaşamlarını sağlamaktadır. Fakat eğer aile çocuk sahibi olmayı düşünmüyorsa, önce kadın sağlığına zarar vermeksizin doğum kontrolü uygulanmakta ve istenmiyen bir hamilelikte ise hastane koşullarında kürtaj yapılmasını sağlamaktadır. Fakat sosyalist ülkelerin temel görüşü bu dünyada daha pek çok insanın iyi koşullar altında barınabileceğini ve bunun için de halka dönük planlama ve politikanın gerektiğidir (Malin).

Dünyada kapitalist ve sosyalist düzenin dışında olan ülkelere gelince onların sorunları çok değişik görünüm kazanmaktadır. Bir yandan, tarıma bağlı aileler gelenek, görenek, din ve ekonomik etkenlerin altında çok çocuk sahibi olmaya yönelmeye, diğer yandan da artan nüfus ülkenin ekonomik gelişimini baltalamakta, beslenme sorunları, işsizlik ve düşük ekonomik düzeyin bütün problemleri ortaya çıkmaktadır. İşte bu nedenle, besin/nüfus oranının dengesini sağlamak ve millî geliri artırabilmek için başta Hindistan olmak üzere, Pakis-

tan, Seylan - Formoza, Tayland gibi ülkeler nüfus planlamasını uygulamaya başlamışlardır. Önce halka dönük eğitim programları ile belirli bir sayıda çocuğun bir aile için yeterli olacağını, bundan fazla çocuğun bakımının devlete ve aileye büyük yükümlülükler getireceği ve hattâ gereği gibi yetiştirilemeyeceği anlatılmakta, ondan sonra da doğum kontrolü yöntemleri istekli olan kadınlara öğretilmelidir. Yetmişmiş doktor, hemşire ve laborant kadroları da bu ülkelerin her tarafını periodik olarak dolaşarak, yöntemlerin uygulanışlarını ve olumsuz yan etkileri araştırmalıdır.

Arzu edilen şekil böyle iken başta Hindistan olmak üzere, birçok geri kalmış ülkede halk doğum kontrolü konusunda yeteri kadar eğitilmeden uygulamaya geçilmiş ve sonuç olarak mutsuz bireylerle politik gerginlik oluşturulmuştur.

3 — TÜRKİYE DURUMU

Türkiye, dünyada nüfus artışının en hızlı olduğu ülkelerden biridir. Son sayımlara göre nüfus artışı % 2,9 şeklindedir ve dünyada ikinci sıradadır. İlk sayım 1927 ile 195 yılları arasında nüfus artış hızı % 1,6 iken, 1950 ile 1955 yılları arasında % 2,8; 1955 ile 1960 yılları arasında ise % 2,9 gibi bir oranla bugünkü sayılara ulaşmıştır. Cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllarda, nüfus artmasının gerekli olduğu düşünülüyordu. Çünkü gerçekten Türkiye nüfusunun yüzölçümüne oranı bu toprakların daha birçok milyon insanı besleyecek güçte olduğunu gösteriyordu. Fakat onu izleyen yıllarda ekonomik gelişim nüfus artışı kadar hızlı olamadığı için millî gelir düşmeye başladı. Eğitim, sağlık ve diğer kamu hizmetleri artan nüfusa göre ayarlanamadı. Sanayileşme gerektiği gibi uygulanamadığı ve yatırımlar iyi planlanmadığı için de hayat standartları giderek bozuldu. Ayrıca, yüksek nüfus artışı ile birlikte 0-5 yaşları arasındaki nüfus oranı % 40'ı buldu. Bu nüfusun büyük oranı henüz üretici devresine gelmeden ülke ekonomisine yük olmaktadır. Bu kadar çok sayıda çocuğun eğitim, öğrenim, sağlık sorunları ele alınamamakta ve çoğunun birçok hizmetten yoksun kalması ile sonuçlanmaktadır.

Bu soruna anne açısından yaklaşıldığında, gene bilinmektedir ki ülkemizde gebeliklerin % 35-40'ı ya istenmedikleri için veya annenin sağlıksız yapısı nedeniyle düşükle sonlanmaktadır. Bu düşüklerin büyük bir çoğunluğu anneyi sakat bırakmakta ve ileride istenebilecek bir gebeliği engellemektedir. Doğumla sonlanmayan gebelik, çok doğum nedeniyle yıpranan anne vücudu ve bakımsızlıkla beslenme bozukluğundan ölen çocuk sayısı bir arada düşünülünce, ülkemizde nüfus planlamasının nasıl bir enerji ve insan israfını engelleyeceği ortaya çıkmaktadır. Çok doğumun kadının çalışma gücü üzerindeki olum-

suz etkileri, gizli olarak yapılan sağlıksız düşüklükler ve yanlış koruyucu yöntemler, istenmeyen mutsuz çocuklar hep doğum kontrolünü anlatır. Zaten ülkemizde kadınlar asırlardan beri eğitilmeksizin kendi kendilerine doğum kontrolü uygulamaya çalışmışlar, rahim içine sabun, süblime, tentürdiyot gibi maddeler şırınga ederek gebeliği engellemeğe çalışmışlar, rahimi kaz tüyü, sarmaşık dalı, kibrit çöpü, saç tokası ve çivi ile doldurarak bir gebeliğin başlamasını engellemeği denemişlerdir. Ayrıca, kötü kürtaajlar sonucu rahim delinmesi ve iltihaplanması ile şiddetli kanamalar oluştuğu ve ülkemizde bu nedenle, yılda 10.000 kadının sakat kaldığı da bir gerçektir.

İşte bunları bilerek yasalara eğildiğimizde, Türkiye’de doğum kontrolünün 1930’daki bir kanunla yasaklandığını görürüz. «1930 tarihli Umumi Hıfzıssıhha Kanunu»nun 3. maddesi ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’na verilen emirlerin ilki **doğumu artırma ve kolaylaştırma**dır. Aynı kanunun 152. maddesi ise «İlkaha mani ve çocuk düştürmeye vasita olup Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca âlet ve lezavımın ithâl ve satışı memnudur». şeklindedir.

Bundan birkaç yıl sonra ise şöyle bir yasa kabul edilmiştir. «1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu’nun 152. maddesini değiştirmeğe, 156. maddesini kaldırmağa ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesine ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 468 ve 671. maddelerinin değiştirilmesi için kanun tasarısı verildi. Bütün bunların gerekçesi gebeliğin ana hayatını tehlikeye soktuğu durumlarda kızamıkçık gibi bulaşıcı hastalıklarda ve kalıtsal geri zekâlılıklarda doğum kontrolünün uygulanmasını sağlamaktır.

1963 yılında Türkiye Uluslararası Nüfus Konseyi’ne başvurarak aile planlaması programının uygulanması olanaklarının araştırılmasını istemiştir. Araştırma sonunda halkın doğum kontrolüne karşı ilgi duyduğu ortaya çıkmıştır. Doğum kontrolü yapılmasını öngören bu yasa ön hazırlıklar çevresinde yürürlükten kaldırılmış ve 1965 yılında aile planlaması yasası onaylanmıştır. Bu şekilde Türkiye’de doğumda ölen ana sayısı % 1,3 ve düşüğe ölen ana sayısı % 5,7 iken, bunları düzeltmek için ileri bir adım atılmıştır. Fakat bu çalışmalar çok sınırlı kalmış hiçbir zaman bütün memlekete yaygınlaştırılmamıştır. Halen ülkemizde ilkel usullerle çocuk aldırırken ölen kadın sayısı çoktur.

Sonuç olarak Türkiye’nin ekonomik gelişimi, son yıllardaki nüfus artış oranı, doğan çocuklara verilebilen eğitim, sağlık hizmetleri düşük veya fazla doğumlarla yıpranan anaların koşulları göz önünde tutulursa, devlet eliyle istekli ailelere insanca yöntemlerle uygulanacak bir nüfus planlaması ve doğum kontrolünün gerekliliği anlaşılır.